

מבט על, גיליון 593, 18 באוגוסט 2014

בין מהות לתדמית: התרחבות הדה לגיטימציה של ישראל בעקבות "צוק איתן"

גלעד שר ועינב יוגב

"אני לא רוצה כאן את המוצרים, השירותים, אנשי האקדמיה מישראל, ואפילו לא תיירים מישראל – ברדפורד תהיה עיר ללא ישראלים". כך התבטא בסוף השבוע חבר הפרלמנט וכוכב "האח הגדול" הבריטי, ג'ורג' גולוואי. התקשורת והציבור הבריטי הגיבו לדבריו בביטול ובגיחוך והוא זומן לחקירה במשטרה המקומית. ואולם אין להקל ראש בשינויים שחלו באירופה באווירה הציבורית: הכרזות גזעניות ואנטי-ישראליות של פוליטיקאים נופלות כפרי בשל לידיהם של המונים משולהבים, ואלה מתחרים באלה בהקצנת האמירות והפעולות המגבירות את גל הדה-לגיטימציה של ישראל.

המערכה הזו נגד ישראל מתנהלת בארבע זירות עיקריות: המדינית-דיפלומטית, התקשורתית, הכלכלית והמשפטית, והן מקיימות ביניהן זיקות המגבירות את השפעתה של כל זירה כשהיא לעצמה. התמונות שנקבעו בתודעתם של מיליוני צופים בעולם הן המראות הקשים מתוצאות הלחימה בעזה, ברוב המכריע של המקרים, בסיקור חד צדדי, בוטה ומוטה. רק כעת זוכים מראות אלה, באיחור כבד, לאיזון מסוים: כתבים מערביים יוצאים מהרצועה ומקצתם מציינים את צדקת פעולותיה הצבאיות של ישראל ואת טענותיה לשימוש הציני של חמאס באזרחים כמגן אנושי ולהסתרה הנפשעת של אמל"ח קטלני במתקנים אזרחיים, באתרים דתיים ובבתים פרטיים.

אין מדובר במלחמת תיוג ותדמית בלבד. האיומים נגד הלגיטימיות של מדינת ישראל עמוקים, מנומקים ונרחבים, וכבר הגיעו לשולחנם של גורמים בעלי השפעה רבה יותר מחבר פרלמנט מוקיוני המבקש לגרוף אהדה וקולות על חשבונה של ישראל. מבצע "צוק איתן" הוא המבצע הנרחב השלישי, שאליו יצאה ישראל לאחר הינתקותה מעזה ב-2005, במטרה לנסות ולהשיב את ההרתעה וכן להחזיר את השקט ליישובי הנגב, ולאזורים המאוכלסים שמצפון להם. ואולם, בעוד שבטווח הקצר מושג שקט יחסי לתקופה מסוימת, בטווח הארוך כל סבב לחימה שכזה גובה מישראל מחיר כבד עשרות מונים בדעת הקהל ובכרסום בתמיכה בעמדותיה במשא ומתן עם הפלסטינים. אם כך, אין מדובר רק בבעיית הסברה, במגבלת האפקטיביות של הסרטונים של דובר צה"ל או באפקט השלילי המצטבר שגורמות תמונות ההרוגים וההרס מעזה. התגייסותם של גורמי הסברה רשמיים ועצמאיים לטובת התדמית הישראלית היא חשובה ומועילה, אולם כדאי להכיר בכך, כי המאבק אינו על תדמיתה של ישראל בלבד כי אם על עצם הנרטיב הישראלי, ומכאן, גם על עתידה של ישראל וביטחונה.

עם התפזרות אבק הקרבות מתפנה כעת העולם לעסוק במהות ולא רק בגיוויים, בענישה ובסנקציות. וכך, לצד האנטישמיות המוכרת – פגיעה ביהודים, הפגנות ענק וגילויי שנאה נגד יהודים ברחבי אירופה והעולם – אנו שומעים גם על התרחבותה של תנועת החרם נגד ישראל במישור המדיני ובקרב דעת הקהל. כך למשל, התבשרנו השבוע כי מדינות בולטות, דוגמת בריטניה וספרד, בוחנות את המשך ייצוא הנשק לישראל. בה בעת, נודע על מסע הסברה ואיום בחרם שאילץ את סטארבקס, רשת בתי הקפה הגדולה בעולם, לפרסם הודעת הבהרה, כי לא תרמה לממשלת ישראל או לצה"ל.

אם לא די בכך, הרשות הפלסטינית החלה במהלך שזכה לתמיכה נרחבת בקרב הנהגת הפתח ונועד להביא להצטרפותה לאמנת רומא שמיסודה הוקם בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג (ICC). פעולה זו תאפשר לה לכאורה לתבוע גורמים ישראלים בטענה לפשעים שונים שבוצעו נגד פלסטינים. נזכיר, כי באיחוד האירופי עצמו עודדו את הרשות הפלסטינית להצטרף לבית הדין הבינלאומי הפלילי, היה וישראל תתמיד במדיניות ההתנחלויות שלה.

מזה זמן מה ישראל נתקלת באיומים להעמדה לדין של מקבלי ההחלטות מקרבה בשל פשעי מלחמה לכאורה. אמנם, כבר בשנת 2012 הגישה הרשות הפלסטינית את בקשתה, שנדחתה בשעתה, וגם כעת הסיכויים לכך שמהלך זה יצלח הם קלושים. צוין כאן בעבר, כי בבית הדין הפלילי הבינלאומי אמנם חברות 122 מדינות, אולם מדינות רבות ובהן ארצות הברית, רוסיה וסין, לא הכירו בסמכותו. לפיכך יכולתו של ה-ICC להטביע חותם משמעותי ולאכוף בצורה חוקית את הרשעותיו – מוגבלת. בנוסף לכך, בית הדין אינו נוטה להתערב כאשר למדינה יש את היכולת לבצע, או שהיא מבצעת בפועל, חקירה אובייקטיבית בלתי תלויה של האירועים שהם נשוא התביעה.

יתר על כן, על הרשות הפלסטינית להחליט: אם היא מצטרפת לבית הדין – ואין ביטחון כי הדבר יינתן לה – אזי נראה, כי כל השטח שבשליטתה – לכאורה, כלומר גם רצועת עזה ופשעי חמאס שם ומשם, יהיה כפוף לסמכות בית-הדין. ללא קשר לשאלת התוצאה הסופית, בעולם שבו לדימוי הבינלאומי יש משקל נכבד, ההימצאות במוקד תשומת הלב העולמית בשל האשמה בפשעי מלחמה לכאורה גורמת, כשהיא לעצמה, לנזק, אף במקרה של דחייה או סילוק על הסף. יש כאן סכנה לעליית מדרגה נוספת במסע הדה-לגיטימציה נגד ישראל, גם בדרך של תביעה חסרת בסיס או חסרת סיכוי.

חזרתו של שיח הדה-לגיטימציה למרחבי התודעה והפעולה הרשמיים והציבוריים, יחד עם הפעילות הדיפלומטית הנמרצת של הרשות, עלולים לכרסם ביכולתה של ישראל להשיג תמיכה בדרישות הלגיטימיות שלה, שיבטיחו ביטחון לאזרחיה בכל הסכם עתידי עם הפלסטינים. במקום שישראל תזכה ליחס אוהד כצד שווה בסכסוך מתמשך ואלים, היחס אליה עלול להיות חד-צדדי, מבוסס על סטנדרט כפול ומעוות, וזכויותיה ההיסטוריות והעתידיות תפגענה. אם ברצונה של ישראל להביא לשינוי הנימה והטון השליליים הגוברים של שיח הדה-לגיטימציה כלפיה בציבור ובקרב מקבלי ההחלטות במדינות המערב, ולגרום להבנה מעמיקה של זכויות היסוד והנרטיב שלה, עליה להיערך לכך לאומית, ברצינות, באחריות – ובהקדם.

על ממשלת ישראל והגופים הפרטיים המבקשים את טובת המדינה לחשוב ולהיערך אסטרטגית, להשקיע מאמצים דיפלומטיים ומשפטיים מערכתיים, ארוכי טווח, לקידום הנרטיב הישראלי וליציאה מן הבידוד בזירות הדה-לגיטימציה השונות. במקביל, על ישראל לחסום את התבססות מעמדה של המדינה הפלסטינית וגבולותיה בזירה הבינלאומית, שלא בדרך של משא ומתן עם ישראל. בממשלת ישראל מכהן שר "לנושאים אסטרטגיים, לענייני מודיעין וליחסים בינלאומיים". באתר ממשלת ישראל אין למשרד שבראשו עומד השר הזה שום תפקיד מוגדר.

המציאות שתיארנו לעיל מחייבת התייחסות רב-מערכתית, והיערכות דינמית ומתמדת לנוכח ההתפתחויות המדאיגות והמואצות במערכה לדה-לגיטימציה של ישראל בזירה הבינלאומית. לצד ההיערכות הזו, ובנוסף לה, נדרשת ישראל ליזום תוכנית ברורה ומעשית, להתקדמות מדורגת, דרך הסכמים חלקיים וצעדים עצמאיים, להיפרדות מהפלסטינים לשם יצירת מציאות של שתי מדינות לאום. מעבר לתרומה שתהיה לכך לביטחונה הלאומי של ישראל ולחוסנה, נראה שעצם ההליכה בכיוונים אלה תועיל גם במאבק נגד קמפיין הדה-לגיטימציה המתנהל נגד ישראל.

הנה אפוא משימה לאומית שראוי שימונה לה שר בכיר במשרה מלאה, שיאמרו לו שתפקידו לחזק את הלגיטימיות של מדינת ישראל בעולם, יקצו לו תקציב נאות, ויכפיפו אליו גורמים רלוונטיים בתחום התקשורת, המשפט, הכלכלה, הביטחון, המודיעין ויחסי החוץ.